

всюдженням хвороб та ефективністю лікувально-профілактичних заходів. Пріоритетним у профілактиці паразитозів-зоонозів є біоекологічний напрямок.

Література

1. Бородай А.Б. Епізоотологія та патогенетична терапія криптоспоридіозу телят у зоні Лісостепу України // Дис... канд. вет. наук. – 06.00.11/Х. / ІЕКВМ, 2004. – 156 с.
2. Дахно І.С., Дахно Г.П., Бородай А.Б. та ін. Гельмінтологічні дослідження в системі екологічних заходів профілактики паразитозів-зоонозів // Вісник Сумського НАУ, 2005. – №1-2. – С.152-158.
3. Черепанов А.А. Комплекс экологических ветеринарно-санитарных исследований и мероприятий в борьбе с болезнями животных разной этиологии // Тр. Всерос. ин-та гельминтологии. – М., 2003. – Т.39. – С.262-267.

СУЧАСНИЙ ВИДОВИЙ СКЛАД ІХТІОФАУНИ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»

Войткевич Н.І.

Таврійський державний агротехнологічний університет

В сучасних іхтіологічних дослідженнях основна увага приділяється вивченню фауни риб р. Дністер та водосховищу, що створене на ньому. Для малих та середніх річок (Збруч, Смотрич, Жванчик, Мукша, Тернава, Студениця, Ушиця та ін.) регіону дані зустрічають рідко.

Перші короткі відомості з іхтіофауни р. Дністер були описані Г. Ржочинським у 1721 р. (рис. 1). Нажаль, автор не відмічав конкретні місця відлову риб і описував склад іхтіофауни всієї річки.

Пізніше більш докладно наводились відомості В.Г. Бельке (1853), який до складу іхтіофауни р. Дністер та його допливів вніс 24 види риб та в останній праці (1859 р.) провів опис 31 виду риб.

К.Ф. Кесслер (1857), у своїй роботі відмітив, що для Дністра характерні риби, властиві швидко текучим водам, такі як головень (*L. cephalus*), вирезуб (*R. frisii*), марена звичайна (*B. barbuis*), чоп звичайний (*Z. zingel*) та стерлядь прісноводна (*A. ruthenus*), які є чисельними. Усі інші досліджені види такі як лящ (*A. brama*), лин (*T. tinca*), карась (*C. carassius*), плітка (*R.utilus*), краснопірка (*S. erythrophthalmus*), окунь звичайний (*P. fluviatilis*) та щука звичайна (*E. lucius*) відносяться до більш спокійних водойм, тому ці вони зустрічаються у невеликій кількості. Загалом дослідником у басейні Дністра було визначено 51 вид [3].

Подальші дослідження з вивчення іхтіофауни цього регіону пов'язані з П.М. Бучинським (1914). При проведенні наукової експедиції річкою Дністер від с. Ісаківці до м. Ягорлик він виявив наступні види: головень європейський (*S. cephalus*), елець звичайний (*L. leuciscus*), пічкур звичайний (*G. gobio*), білізна європейська (*A. aspius*), судак звичайний (*S. lucioperca*), верховодка (*A. alburnus*), йорж звичайний (*G. cernuus*), чоп звичайний (*Z. zingel*), стерлядь прісноводна (*A. ruthenus*) та бички [1].

Ю.П. Сластененко (1927) вперше провів систематичне дослідження іхтіофауни р. Дністер та його головних допливів в районі переважно Кам'янець-Подільської округи, де зареєстрував 43 види з 11 родин [3].

У 1948 р. М.Ф. Ярошенко описано 45 видів риби та в коротких формах відмічено гідроекологічні умови Дністра, чим раніше ніхто не займався [6].

Вивчення іхтіофауни півдня Хмельницької області активізувалися зі створенням у 1996 р. НПП «Подільські Товтри». Інвентаризація іхтіофауни водойм парку була проведена М.Д. Матвеевим і станом на 2005 – 2008 рр. обліковано 25 видів [2].

Більш детально з 1999 по 2004 рр. стан іхтіофауни Дністровського водосховища за дії факторів антропогенної природи вивчав Худий О.І. [4].

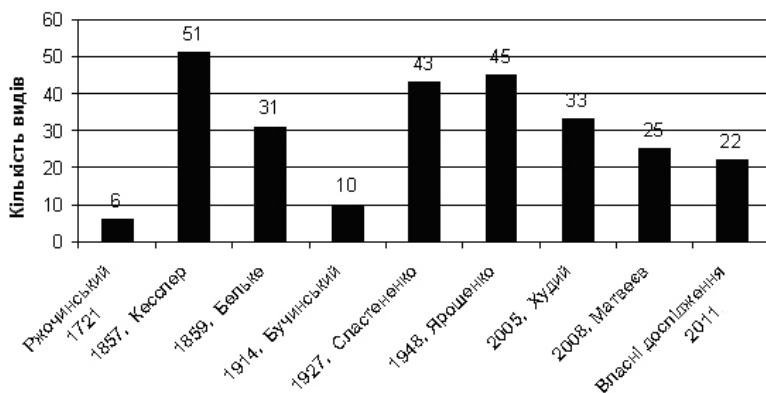

Рис. 1 – Динаміка видового складу іхтіофауни р. Дністер та його допливів у межах Хмельницької області у період 1721 – 2011 рр.

Порівнюючи склад місцевої іхтіофауни (рис. 1) за часів Кеслера та Бельке (1853 - 1859 рр.), потрібно зазначити зміни. Так деякі види, які були звичайними для течії річок району білуга (*H. huso*), осетер (*Acipenser*), осетер шип (*A. nudiventris*) та інші вже в 1927 р., за даними Сластененка Ю.П., були нечисельними або й зовсім відсутніми.

Така тенденція до трансформації іхтіофауни спостерігається протягом останніх 60 років. Починаючи з 1948 р. і дотепер видовий склад риби дуже різко зменшився. Це пояснюється різними причинами: будівництво водосховища, Дністровської ГАЕС, неконтрольований скид побутових та хімічних речовин (на прикладі аварії Калуського хімкомбінату, що призвело до загибелі 50 % видового різноманіття водойм), нераціональний промисловий вилов риби, а також випадкове потрапляння небажаного виду для водойм парку - чебачка амурського (*P. parva*). Останній, до речі, тут успішно акліматизувався та почав дуже швидко збільшувати свою чисельність, розширювати ареал існування, розмножуватися у водоймах, конкурувати за кормову базу, що загалом призвело до скорочення чисельності корисних промислових видів.

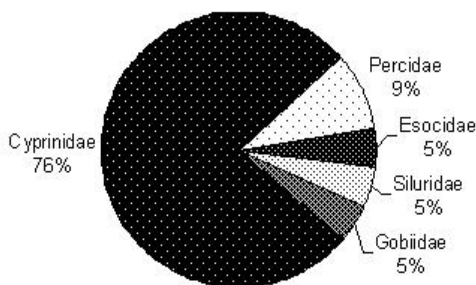

Рис. 2 – Структура іхтіофауни р. Дністер за родинами.

За попередніми даними сучасний склад риб водойм НПП нараховує 22 види. З'ясовано, що найбільша частка видів (76 %) відноситься до родини коропових (*Cyprinidae*) – лящ (*A. brama*), короп звичайний (*C. carpio*), карась сріблястий (*C. gibelio*), вирезуб (*R. frisii*), плітка звичайна (*R. rutilus*), товстолоб білий (*H. molitrix*) та строкатий (*Aristichthys*), краснопірка (*S. erythrophthalmus*), клепець європейський (*B. sapa*), голівень європейський (*S. cephalus*), пічкур звичайний (*G. gobio*), бистрянкa російська (*A. rossicus*), чебачок амурський (*P. parva*), верховодка (*A. alburnus*) та гірчак (*R. amarus*); до родини окуневих (*Percidae*) припадає (9 %) – судак звичайний (*S. lucioperca*) та окунь звичайний (*P. fluviatilis*). Всі інші види, які відносяться до родин щукових (*Esocidae*), сомові (*Siluridae*) та бічкові (*Gobiidae*) складають 15 % від усієї фауни риб.

Слід зазначити, що в іхтіофауні обліковуються види, які мають природоохоронний статус. Так з Червоної книги України [5] реєструються 2 види, з регіонального червоного списку – 4, Бернської конвенції – 6 та 2 види з Європейського Червоного списку.

Література

1. Бучинський П. Експедиція по Дністру в 1914 г. // Записки общества Подольских естествоиспытателей и любителей природы. – Т. 3. – Каменец-Подольский, 1915. – С. 217 – 235.
2. Матвеев М.Д. Попередній список фауни хребетних НПП «Подільські Товтри» // Природні цінності НПП «Подільські Товтри». – Кам'янець-Подільський, 1999. – С. 52 – 86.
3. Сластененко Ю.П. Матеріали до іхтіофауни р. Дністра та його головніших допливів (в межах Кам'янецької округи) // Записки Кам'янець-Подільської науково-дослідної катедри. – Т.1. – Полтава: Держ. вид-во України «Полтава-Поліграф», 1929. – С. 45-69.
4. Худий О.І. Зміни в іхтіофауні різних ділянок Дністра під впливом антропогенних чинників // Гидробиол. журн. - 2002. -38. - № 6. - С. 33-39.
5. Червона книга України. Тваринний світ/ за ред. І.А. Акімова — К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
6. Ярошенко М.Ф. и др. К вопросу об экологии и промысловом значении рыб Днепра // Молд. филиал АН СССР. – 1951. - № 1. – С. 23 – 26.